

Pöördumine
13. mai 2021

Maa- ja rannarahva pöördumine: maaelu lämmatatakse ülemääraste piirangutega

Eesti maa- ja rannarahvas pöördub Vabariigi Presidendi, Riigikogu fraktsioonide ja Vabariigi Valitsuse poole võtta senisest suurema tähelepanu alla Eesti maa- ja rannapiirkondade elu toimimine ja püsijäämine.

Maa- ja rannaelanikele seatakse iga aastaga aina suuremaid piiranguid, seades ohtu maapiirkonna püsielanike kodud, sissetulekud ja kindluse tuleviku osas. Kitsenduste seadmisel jäetakse maarahvas tihtilugu läbirääkimistest kõrvale ning antakse aina suurem sõnaõigus kitsastele huvigruppidele, kel puudub maaeluga tihedam seos. Alla kirjutanud ühenduste sõnul on inimene looduse osa ja nende vastandamine ei too kasu ei inimesele ega loodusele. Pöördumisele on alla kirjutanud Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Eestimaa Talupidajate Keskliit, Eesti Jahimeeste Selts, Liivi Lahe Kalanduskogu ja Eesti Erametsaliit.

Eesti linnastub kiiresti. 2019/2020 aasta Inimarengu Aruande järgi on viimase kahekümne aasta jooksul riigi maapiirkondadesse rajatud üheksa Viljandi-suurust linna. Linna pealetung ei piirdu ainuüksi uute maa-alade haaramisega. Maa- ja rannapiirkonnas elavate inimeste hääl kostub linlaste oma kõrval järjest nõrgemini ja maarahva vajaduste ning soovidega arvestatakse üha harvem. Seda tendentsi on omalt poolt soodustanud ka haldusreformi tulemusel omavalitsuste suurenemine. **Nii hakkab linliku mõtteviisi pealetung lämmatama maa- ja rannapiirkondades elavate inimeste võimalusi toimetulekuks.**

Mõned näited:

- Riigikogu on aktivistide surve all alustanud loomakasvatuse järk-järgulist keelustamist. Aktivistid ei varjagi oma tegelikke motive - läbi väikeste sammude viia läbi süstemaatiline muutus liha tarbimise vähendamiseks ja lõppeesmärgina liikuda veganluse suunas. Ometi on loomakasvatusel ringmajanduses vältimatu roll kodumaise toidu ja kohaliku orgaanilise väetise tootmisel, mullaviljakuse hoidmisel ning elurikkuse säilitamisel. Keelamistuhinas ei loe seegi, et Eesti loomakasvatajad järgivad maailma ühtesid kõrgemaid nõudeid loomade heaolu ja tervise tagamisel ning see, et põllumajandusloomade loodussüsteemist välja võtmine võib põhjustada suure kahju ka kohalikele ökosüsteemidele.
- Alutagusele rahvuspargi ja täiendavate kaitsealade loomine tõi kaasa olulised piirangud metsamajandamisele, mis on hoogustanud piirkonna tühjenemist inimestest. Sealsetest küladest on alates rahvuspargi loomisest hoogustunud inimeste ära kolimine. Vaatamata kohapealsete inimeste vastuseisule on algatatud pargi edasine laienemine olemasolevate kaitsealade arvelt ja uute lendorava püsielupaikade loomine, mis mõjutab veel 134 perekonda.
- 2021. aastal oli kaheks nädalaks takistatud hundijaht. Kriitilisel ajahetkel toimunud paus takistas teadlaste hinnangul vajaliku arvu isendite küttimist, mis omakorda viib suuremate kahjude tekkimiseni, mille sees nii koduloomade ja koerte kaod kui ka inimeste ohtlikud kokkupuuted kiskjatega.
- Ülereguleerimise all kannatab ka Eesti kohalike rannakülade jätkusuutlikkus. Küsitavate keelualade loomine ja Vabariigi Valitsuse plaan ajalooliste püügiõiguste vähendamiseks läbi karistusseadustiku suretab kutseliste kalurite traditsioonilist kalapüüki. Kahtlusi tekitab ka suurte meretuuleparkide rajamise kava olukorras, kus nende mõju kaardistamiseks ei ole teostatud konkreetseid rakenduslikke uuringuid või toodud välja projektide kumulatiivne mõju (nt. kudekarjade ränne Liivi Lahes ja merekaablite elektromagnetiline mõju). Kalanduse valdkonnas regulatsioonide seadmisel ei arvestata piirkondlike omapäradega. Näiteks viimase kalapüügieeskirja muudatusega ühtlustati püügipiiranguid üle Eesti, arvestamata tegelikke ilmaolusid ning võttes piirkondade kaluritelt ära keskmiselt 10 tindipüügi päeva. Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel liiga lühikeseks reguleeritud püügiperioodid viisid selleni, et viiel viimasel aastal on jäänud välja püüdmata kolmandik rahvuslikust kalakvoodist.

- Kuigi haneliste arvukuse eksponentsiaalsest kasvust tekitatud põllukahjud on oluliselt suurenenud, keelustati kevadine heidutusjaht, mis mõjutab sadu põllumehi, kelle suure töö võib üks haneparv hävitada vaid mõne tunniga. Põllumeeste tänane kahjude hüvitamise süsteem ei kata maaharijate kahjusid, mis ulatuvad miljonite eurodeni aastas.
- Samal ajal on riik jätnud tähelepanuta Eesti jaoks võõrliigi, kormoranide poolt tekitatud kahju rannaaladele ja kalandusele. Mereimetajate tekitatud kahjud on samuti lõpuni teadvustamata ning hetkel kehtivad piirangud ei toimi.

Tugeva trendina joonistub välja aktivistide soov agressiivselt kaitsta Eesti keskkonda ilma, et kohalikku maainimest nähtaks loodushoiu osana. Üha lisanduvate nõuete läbivaks jooneks on looduse isoleerimine maal elavast inimesest, et muuta loodus linlaste puhkealaks. Kitsad huvigrupid algatavad piiranguid eestlaste traditsioonilistele tegevusharudele, piirates jahipidamist, kalastamist, metsa majandamist ning seades piiranguid toidutootmisele ja loomade pidamisele. **Maaelu ei nähta enam meie rahvuskultuuri vundamendina – „kuni su küla veel elab, elad sina ka.“**

Looduskaitse või muid piiranguid tehakse ilma põhjaliku sotsiaalmajandusliku või kultuurilise analüüsita piirangute otsesest mõjust maaelule. Samuti puudub sageli sõnaõigus mainitud piirangute kommenteerimisel või nende osas läbi rääkimisel. **Uute regulatsioonide juurutamisel opereeritakse sageli ühekülgselte uuringutega, mis ei analüüsi tervikpilti.** Nii on maailmas levinud arusaam, et loomade pidamine on üheks oluliseks kliimasoojenemise teguriks, samas kui Eestis loomade karjatamise vähenemine on juba põhjustanud putukate (sõnnikumardikas), lindude (suitsupääsuke, põldlõoke, rukkirääk, kiivitaja), kahepaiksete ja taimeliikide (nt. kullerkupu) arvukuse vähenemist. Keskkonnaaktivistid soovivad glüfosaadi kasutamise keelustamist, kuigi selle tulemusena võib hoopis kasvada teiste, palju suuremate keskkonnamõjudega ainete kasutamine. **Aktivismi süsteemne, kuid pealiskaudne lähenemine põhjustab kahju nii Eesti maaelu säilimisele kui ka loodusele.** Sellise tegevuse tagajärjel kustutatakse eestlase jaoks igipõlistes töövaldkondades toimetavate inimeste väärtus ja kogemus ning eiratakse nende õigusi teenida endale elatis oma kodukohas.

Juhime tähelepanu, et **enamik Eesti keskkonnakoormusest ja saastest tuleneb linnade elutegevusest, kuid viimastel aastatel pannakse vastutus pigem maainimeste õlgadele. Ometigi just maa- ja rannapiirkondade elanike igapäevategevus aitab kaasaegse inimese keskkonnamõju tasakaalustada ning tagada linnainimese poolt tarbitav toit ja soe tuba.** Meie ühiskonnas väärtustatakse kohalikku ja värsket toitu, liigirikast loodust, puidust maju ja mööblit ja keskkonnasõbralikku toasooja, kuid hetkel seatakse maarahva tegutsemisele asjatundmatuid piiranguid, mis takistavad nende hüvede tootmist ja pakkumist. Ka Euroopa rohelepe rõhutab kohaliku toorme tähtsust. Eesti kõrget süsinikuheidet aitavad vähendada just maakasutusega seotud **biomajanduslikud tegevused.** Head otsustajad, oleme jõudnud punkti, kus maapiirkondade õigust loomulikule eluviisile tuleb hakata kaitsma.

Maa- ja rannarahva 9 ettepanekut Riigikogule ja Vabariigi Valitsusele:

1. **Piirangute ja kitsenduste tegemisel arvestada eelkõige nende inimeste huvidega, kelle arvelt piiranguid kehtestatakse.** Leida viise piirangute tõttu töö ja kodu kaotavate inimeste murede lahendamiseks, mitte välistada kaasaráäkimise õigusi.
2. **Hinnata piirangute kehtestamisel nende mõju maa- ja rannarahva eluvõimaluse säilimisele ning riskide maandamiseks kaasata valdkonna esindajad juba planeerimise faasis.** Iga piirangu või muudatuse puhul teostada kogukonnale avalduva sotsiaalmajandusliku mõju ja Eesti maaelu jätkusuutlikkuse hindamine.
3. **Jaotada maaomanikele pandav koormis ühiskonnas võrdset läbi ühtlaselt õiglaste kompenseerimiste.** Näiteks kulub riigieelarvest lendorava kaitseks aastas umbes 120 tuhat eurot. Maaomanikel jääb aga piirangute tõttu aastas saamata 1,8 miljonit. Tegu on kuluga, mis jääb omanike kanda ja mida riik ei kompenseeri.
4. **Teadmuspõhise otsustusprotsessi toetamiseks tugevdada objektiivsete rakendusuringute läbiviimist.** Laiapõhjalised teaduslikud uuringud aitavad ühiskonnal leida kaasaegsetele väljakutsetele sellised lahendused, mis võimaldavad loodust hoides edasi majandada metsi, kasvatada vilja, karjatada loomi ja püüda kala.

5. **Töötada välja terviklik maapoliitika, mis tagab väärtusliku põllumaa kaitsmise toidujulgeoleku kindlustamiseks ja metsamaa energiapõlvkonna tagamiseks**, vähem väärtusliku põllumajandusmaa ja metsa kasutamise biomajanduse arendamiseks, strateegilise ja vastutustundliku lähenemise maa maksustamisel ning riigimaade müümisel ja rentimisel. Vajame ka merenduspoliitikat, mis hõlmab väärtusliku rannikumere kaitsmist toidujulgeoleku tagamiseks, strateegilist ja vastutustundlikku lähenemist tuuleparkide rajamisel kalade kudealadele, hüljeste ja kormoranide kaitsmisel-ohjamisele ning kalapüügipiirangute kehtestamisele.
6. **Võtta kasutusele meetmed maa- ja rannapiirkondades elavate inimeste maale jäämiseks**. Teadvustada, et riigi uute looduskaitsete piirangute seadmine toob kaasa inimeste lahkumist maalt.
7. **Kalandussektoris regulatsioonide seadmisel arvestada piirkondlike eripäradega ja tugineda rakenduslikele uuringutele**. Kalandusvaldkonnas kohtuvad omavahel looduslikud, sotsiaalmajanduslikud ja kliimatilised mõjutegurid ning sooviga muuta valdkonna üldist käekäiku paremuse suunas peab nende kõigiga arvestama.
8. **Suurendada omavalitsuste huvi ettevõtluse arendamiseks ja investeeringute toomiseks maapiirkonda**. Selleks tuleb suunata senisest suurem osa ettevõtelt ja töötajalt kogutavatest maksudest ja tasudest (muuhulgas keskkonna- ja saastetasud) kohalike omavalitsuste eelarvesse.
9. **Võtta eesmärgiks, et Euroopa Liidu baastasemest rangemate keskkonnanõuete kehtestamine Eestis peab olema pigem erand kui reegel**. Taolised juhtumid peavad olema piiratud väga selgelt põhjendatud vajadusega.

Eesti maa- ja rannarahvas on traditsiooniliselt olnud looduse hoidja, kes igapäevaselt toimetab loodusega kooskõlas ega tee oma elukohale liiga. Soovime, et maainimese väärtus oma elupiirkonna arendaja ja hoidjana oleks taas teadvustatud ja meie muredele pööratud vajalik tähelepanu.

Eesti Erametsaliit
Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
Eestimaa Talupidajate Keskliit
Eesti Jahimeeste Selts
Liivi Lahe Kalanduskogu Eesti rannapiirkondade esindajana